

Fiskal dayanıqlığa hədəflənən proaktiv büdcə zərfi

Büdcə dayanıqlığına fokuslanma yeni büdcə zərfinin həm hədəfi, həm prinsipi, həm də başlıca xüsusiyyəti-dir. Bu o deməkdir ki, dövlət xərcləri uzunmüddətli gəlir bazası ilə uyğunlaşsın, gəlirlər konyuktur amillərdən asılı olmasın, büdcə kəsiri idarəolunan səviyyədə saxlanılsın, dövlət borcu əlavə öhdəliklər yaradaraq büdcənin yükünü artırmasın. Başqa sözlə desək, dayanıqlı büdcə mahiyyətəə dayanıqlı gəlirlərə əsaslanan büdcədir.

Makroiqtisadi sabitliyi qorumaq, o cümlədən antiinflasiya siyasətini dəstəkləmək, maliyyə sabitliyinə xələl gətirməmək büdcə zərfinin missiyası olmaqla bərabər həm də fundamental özəlliyidir. Nəzərdə tutulan makro-fiskal çərçivədə büdcə siyasəti ilə pul siyasətinin uzlaşdırılması in-

Dövlət Neft Fondunun büdcəyə transfertinin azaldılması keyfiyyət və dayanıqlıq göstəricisi kimi

Gələn ilin büdcə zərfini fərqləndirən daha bir mühüm cəhət Dövlət Neft Fondundan transfertin cari illə müqayisədə 1646 mln. manat və ya 11,4 faiz azaldılaraq 12,8 mlrd. manat nəzərdə tutulmasıdır. Belə bir yanaş-

2026-cı ilin dövlət büdcəsi Azərbaycanın inkişafına, rifahına və təhlükəsizliyinə xidmət edəcək Dövlət suverenliyimizin iqtisadi əsaslarının möhkəmləndirilməsi yeni büdcə zərfinin prioritet hədəfidir

flyasiyanı cilovlamağa imkan verəcəkdir.

Təqdim edilmiş büdcə zərfi xüsusiyyətinə görə proaktiv və ölçülü, başqa sözlə, önleyici və tədbirli fiskal siyasət mesajı verir. İqtisadi artım meylləri xərcləmələrin konservativ artımı ilə müşayiət edilirsə, deməli, hökumət qabaqlayıcı və məsuliyyətli büdcə siyasəti həyata keçirir. Bu gələcəkdə müəyyən "ehtiyatlar" formalaşdırmaqla büdcə üçün manevr imkanları da yaradır.

2026-cı ilin dövlət büdcəsi: kəmiyyət dəyişikliklərindən - keyfiyyət dəyişikliklərinə

Büdcə zərfinin başlıca xüsusiyyətlərindən biri kəmiyyət dəyişikliklərindən keyfiyyət dəyişikliklərinə keçilməsi, başqa sözlə, keyfiyyət parametrlərinin və meyarlarının əsas götürülməsidir. Bu o deməkdir ki, büdcə zərfi sadəcə artım faizləri ilə deyil, dayanıqlıq və fiskal risklərdən sığortalanma qabiliyyəti ilə dəyərləndirilir.

Növbəti ilin dövlət büdcəsinin mühüm xüsusiyyətlərindən biri iqtisadiyyatımızda və sənayedə müşahidə edilən struktur dəyişikliklərinin dövlət gəlirlərində əks olunması və büdcəyə ciddi keyfiyyət məzmunu verməsidir.

Belə ki, 2026-cı il üzrə proqnozlaşdırılan dövlət büdcəsi gəlirlərinin 43 faizi və ya 16,4 mlrd. manatı neft, 57 faizi və ya 22,2 mlrd. manatı isə qeyri-neft iqtisadiyyatının payına düşür.

2025-ci ilin proqnozu ilə müqayisədə neft-qaz gəlirləri 1,9 mlrd. manat və ya 10,2 faiz azaldığı halda, qeyri-neft-qaz iqtisadiyyatının gəlirləri 2,1 mlrd. manat və ya 10,6 faiz çox nəzərdə tutulur.

Bu tendensiyanın nəticəsi olaraq, cari xərclərin qeyri-neft gəlirləri hesabına örtülməsi 2025-ci il üçün 81 faiz proqnozlaşdırıldığı halda 2026-cı ildə onun 88 faizə, 2029-cu ildə 100 faizə çatdırılması nəzərdə tutulur. Etibarlı büdcə dayanıqlığı üçün bu nisbəti arifmetik deyil, məhz real əsaslarla, eyni zamanda fiskal dayanıqlıqla fiskal yük arasında optimal tarazlığı gözləməklə təmin edilməlidir.

Gəlirlər üzrə başqa bir keyfiyyət parametri ötən ilin məlumatlarına əsasən, qeyri-neft qaz vergi daxilolmalarında özəl bölmənin payının 76 faizi keçməsidir. Bu yeniləşən milli iqtisadiyyatın və büdcənin həm struktur, həm də institusional göstəricisidir.

(Əvvəli qəzetin 23 dekabr tarixli sayında)

logiya kimi qəbul edilmir. Çünki büdcənin qiymətləndirmə meyarı onun artım dinamikası deyil, dayanıqlı olması, maliyyə resurslarının ünvanlı bölgüsü və səmərəli istifadəsidir.

Büdcənin dinamikası iqtisadi artımla, inflasiya səviyyəsi ilə uzlaşdırılmalıdır. İqtisadi artım tempini və inflasiyanın səviyyəsini qabaqlayan xərc artımları birmənalı olaraq makroiqtisadi sabitliyi pozur. Xərclərin daha az artımı maliyyə-büdcə problemini deyil, hökumət tərəfindən xərclərin optimallaşdırılması və maliyyə intizamının gücləndirilməsi təşəbbüslərini göstərir.

Bir çox ölkənin təcrübəsinə əsasən qeyd edə bilərik ki, daha çox xərcləmək heç də həmişə inkişaf və rifah gətirmir. Əksinə, nə qədər təzadlı görünsə də, bir çox hallarda makroiqtisadi və sosial baxımdan fəsadlar doğura bilir.

dəində mənfəət (gəlir), əmlak, torpaq və sadələşdirilmiş vergidən azadətmə tətbiq ediləcək. Bu dəyişikliyin məqsədi muxtar respublikada iqtisadi fəallığın artırılması, investisiyaların cəlbı, məşğulluq səviyyəsinin və rifahın yüksəldilməsidir.

Dəyişikliyə əsasən, həm də muxtar respublikada sığortaedənlər tərəfindən işçilərə görə ödənilən məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının sub-sidiyalasdırılması təklif edilir.

Vergi Məcəlləsinə edilən dəyişikliklər həmçinin nağdsız əməliyyatların təşviq edilməsini, qanunsuz sahibkarlıqla mübarizəni, kənd təsərrüfatına dəstəyin artırılmasını, baliqçılığın inkişafını, fərdi sahibkarların sosial sığorta yükünün optimallaşdırılmasını, yerli avtomobil istehsalına dəstəyin genişləndirilməsini, dövlət-özəl tərəfdaşlığı layihələrinin stimullaşdırılmasını, media fəaliyyətinə dəstəyin davam etdirilməsini, aksizli malların siyahısının genişləndirilmə-

sini, bir sıra mallara tətbiq edilən aksiz dərəcələrinin mərhələli artırılmasını və sairəni əhatə edir.

Proqnoz göstəricilərdən real xəzinəyə

Nəzərə almalıyıq ki, büdcə zərfi mühüm strateji sənəd olmaqla yanaşı, mahiyyətəə, dövlətin gəlir və xərcləri üzrə qanunla təsdiq edilən proqnoz rəqəmlərdir. Bu proqnoz göstəricilərin real xəzinəyə - dövlət xərcləmələrinə çevrilməsi vergi daxilolmaları hesabına büdcə gəlirlərinin formalaşdırılmasından asılıdır. Bunun üçün milli iqtisadiyyatımızın gəlir yaratmaq qabiliyyəti gücləndirilməli, iqtisadi imkanlarımız səfərbər olunmalı, sahibkarlıq potensialı tam hərəkətə gətirilməlidir.

Özəl sektorun ÜDM-də 81 faiz, tikintidə 89, məşğulluqda 79, xidmət sektorunda 72 faiz paya malik olması Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafına dövlət dəstəyinin nəticəsidir. Bu göstəricilər eyni zamanda sahibkarların iqtisadi quruculuq prosesində fəal iştirakını təsdiq edir. Ölkəmizin bugünkü inkişaf mərhələsində artıq özəl şirkətlər, hətta hərbi sənaye quruculuğuna cəlb edilir. Bu həm də dövlətimizin özəl sektora etibarı və etimadıdır. Sahibkarlıq potensialından nə qədər səmərəli istifadə edilsə, onun iqtisadi artıma və rifaha da bir o qədər ciddi töhfəsi olacaqdır.

Büdcə konsolidasiyasının iqtisadi artım tempini qısamüddətli dövrdə zəiflədə biləcəyini nəzərə alaraq, stimullaşdırıcı tədbirlərin dairəsini genişləndirməliyik. Nəzərə alınmalıdır ki, makroiqtisadi sabitliyin bir sütunu büdcə dayanıqlığı və maliyyə sabitliydirsə də, digər sütunu davamlı iqtisadi artımdır. Bu baxımdan, fiskal, monetar, sənaye-investisiya, başqa sözlə, artım siyasətlərinin bir-biri ilə uzlaşdırılaraq vahid iqtisadi siyasətdə optimal bir şəkildə birləşdirilməsini vacib hesab edirik.

Büdcə xərclərinin optimallaşdırılması çərçivəsində səmərəsiz xərclərin müəyyən edilməsi üçün konkret qiymətləndirmə meyarları tətbiq edilə bilər.

Büdcə zərfi mahiyyətəə maliyyə təhlükəsizliyi tədbirlərindən ibarətdir. Dövrün reallıqları və çağırışları nəzərə almaqla sosial, iqtisadi, maliyyə, enerji, ərzaq, su təhlükəsizliyi sahəsində tədbirləri əhatə edən Vahid İqtisadi Təhlükəsizlik Konsepsiyasının işlənilib hazırlanmasını təklif edirik.

Həmçinin büdcə rəqlamentinin təkmilləşdirilməsini, qeyri-neft gəlirlərinin və cari xərclərin hesablanması metodologiyasına, icmal büdcənin struktur komponentlərinə yenidən baxılmasını da vacib hesab edirik.

Azərbaycan Cənubi Qafqazda möhkəmlənən regional güc kimi

Prezident İlham Əliyev qeyd etmişdir ki, "Azərbaycanın həm Cənubi Qafqazda möhkəmlənməsi, həm daha böyük coğrafiyada önəmli ölkəyə çevrilməsi prosesi bundan sonra da uğurla gedəcək".

Heç şübhəsiz, Azərbaycan regionda dünən də güclü idi, bu gün də güclüdür və müəyyən edilmiş hədəfə doğru irəliləyərək sabah daha da güclü olacaq, daha böyük coğrafiyada, o cümlədən böyük türk dünyasında regional güc mərkəzi olaraq rolu daha da artacaqdır.

Cənubi Qafqaz üzrə regional iqtisadiyyatın yarıdan çoxu Azərbaycanın payına düşür. Təkcə qeyri-neft sektorunun həcmi region üzrə iki qonşu ölkənin ayrı-ayrılıqda ÜDM-dən xeyli çoxdur. Dövlət büdcəmizin qeyri-neft gəlirləri də hər iki ölkənin büdcə gəlirlərini üstələyir.

Sülh gündəliyinin de-fakto realaşdırılmasından sonra yeni bir tarixi mərhələyə qədəm qoyuruq. Dövlətimiz döyüş meydanında qətiyyətəə və ləyaqətəə döyüşdüyü kimi, əməkdaşlıq müstəvisində də dostluğu və tərəfdaşlığı səmimiyyətəə və ləyaqətəə edir.

Azərbaycan söz sahibi olan regional güc kimi qonşularının da iqtisadi inkişafında maraqlıdır. Biz iqtisadi problemlərimizi bildiyimiz qədər, iqtisadiyyatımızın gücünü və qüdrətini, inkişaf potensialını və imkanlarını, istifadə edilməmiş resurslarını və perspektivlərini də çox yaxşı bilirik.

Azərbaycan Cənubi Qafqazda iqtisadi arxitekturanı müəyyənləşdirən lider dövlətdir. Ölkəmiz qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın formalaşmasına töhfə verməyə hazırdır. Lakin, nəzərə alınmalıdır ki, regionun dayanıqlı iqtisadi inkişafı, iqtisadi integrasiya perspektivləri yalnız və yalnız sülh gündəliyinə əməl etməkdən keçir.

Dövlətimizin gücü təkcə onun büdcəsi ilə deyil, həm də artan beynəlxalq nüfuzu ilə müəyyənləşir

Bu gün dövlətimizin gücü təkcə onun büdcəsi, valyuta ehtiyatları ilə müəyyən olunmur. Bu güc hər şeydən əvvəl Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu, öz lideri ətrafında birləşmiş müdrik xalqın dəstəyi, ölkənin əmin-amanlığı, təhlükəsizliyi və sabitliyi ilə, ən başlıcası isə Prezident İlham Əliyevin strateji idarəçilik məharəti ilə ölçülür.

Xatırlatmaq istərdim ki, ölkəmizdə ÜDM-in və büdcə gəlirlərinin 30-35 faiz artım nümayiş etdirdiyi illər olub. Lakin həqiqət bundan ibarətdir ki, indi iqtisadi artımın 2,9 faiz, büdcə artımının 0,7 faiz təşkil etdiyi bugünkü Azərbaycan həmin illərdən dəfələrlə həm güclüdür, qüdrətlidir, həm də daha artıq dərəcədə nüfuzludur. Prezident İlham Əliyevin təbircəə desək, Azərbaycan heç vaxt indiki qədər güclü olmayıb.

Milli iqtisadiyyatımız orta və uzunmüddətli dövrdə ciddi inkişaf perspektivlərinə malikdir. Dövlət investisiyalarının yönəldiyi sahələrin yaxın gələcəkdə tam dövriyyəyə cəlb olunması, iqtisadi fəallığı artırmaqla yanaşı, yeni əlavə dəyər yaradacaqdır.

Qarşıdakı dövr sahibkarlıq potensialının tam reallaşdırılması, özəl sər-mayələrin, o cümlədən xarici investisiyaların milli iqtisadiyyatımıza daha geniş cəlb edilməsi ilə səciyyələ-nəcəkdir. Bu isə həm dayanıqlı büdcənin, həm də davamlı iqtisadi artımın əsas şərtlərindən biridir.

Biz torpaqlarımızı azad etdik, indi isə iqtisadi və siyasi müstəvidə suverenliyimizi möhkəmləndiririk. Yeni mərhələdə də Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə milli maraqlarımıza söykənən prinsipial dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini davam etdiririk. Əminlik ki, 2026-cı ilin dövlət büdcəsi qarşıdakı dövrdə çox mühüm, təleyüklü strateji vəzifələrin icrası, xüsusilə də dövlət suverenliyimizin möhkəmlənməsi üçün etibarlı maliyyə əsasları yaradacaqdır.

Eyni zamanda əsas hədəfi dayanıqlılıq, səmərəlilik və keyfiyyət dəyişiklikləri olan dövlət büdcəmiz sosial rifah, iqtisadi inkişaf, təhlükəsizlik büdcəsi kimi səmərəli icra olunacaq və növbəti ildə öz missiyasını uğurla başa vuracaqdır.

Azər ƏMİRASLANOV, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri